ВІДГУК
офіційного опонента на дисертаційну роботу
Дейнеки Олени Миколаївни
«Методичні засади інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в професійно-технічних навчальних закладах»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни)

Зміни в економічному і політичному становищі України, яка інтенсивними темпами інтегрується в європейський освітній простір, сприяли оновленню всіх сфер її діяльності, зокрема й системи професійно-технічної освіти, що викликає необхідність проведення нових науково-експериментальних досліджень в найрізноманітніших аспектах. Динамічні зміни, які відбуваються у професійно-технічній освіті, пов'язані з глобалізацією, розвитком технологій, переходом до постіндустріального, інформаційного суспільства. Відповідно до цього, зростає й роль підготовки майбутніх кваліфікованих випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти (ЗП(ПТ)О), бо саме від наявності у них необхідних професійних компетентностей та світогляду, залежить рівень розвитку матеріального виробництва. Зважаючи на ці обставини, тема запропонованої Дейнекою О.М. дисертаційної роботи, на нашу думку, є досить актуальною і своєчасною, оскільки аспект цілеспрямованого інтегрованого навчання технічних дисциплін і фізики у професійно-технічних навчальних закладах ще не ставав предметом широкого наукового впровадження.

Доцільність впровадження інноваційних інтегрованих технологій навчання, на обґрунтованій дисертантом основі, виступає оригінальним засобом отримання інтегрованих знань з технічних дисциплін і фізики учнями ЗП(ПТ)О, що є необхідною умовою для повноцінної їх підготовки.

Аналіз дисертаційної роботи, науково-методичних публікацій і виступів автора на науково-практичних конференціях підтверджує значну теоретичну та практичну значущість проведених досліджень щодо підготовки учнів ЗП(ПТ)О, а також вагомий особистий внесок дисертанта в одержанні наукових результатів.

Особистий досвід викладацької діяльності у Відокремленому структурному підрозділі Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова «ВПУ» забезпечив можливість дисертантці визначитись з основними завданнями дослідження та повноцінно реалізувати структурно-функціональну модель інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в учнів ЗП(ПТ)О для формування технічних та фізичних знань.

Для вирішення поставлених завдань підібрано адекватний комплекс наукових методів. Самі завдання дисертації у повній мірі узгоджено із структурою роботи. Подана гіпотеза містить основні конкретні вихідні педагогічні умови, реалізація яких дозволила забезпечити досягнення поставленої в роботі мети.

Аналіз дисертаційної роботи, науково-методичних публікацій і виступів авторки на науково-практичних конференціях підтверджує значну теоретичну та практичну значущість проведених досліджень щодо методичних засад інтегрованого навчання технічних дисциплін і фізики у професійній підготовці кваліфікованих робітничих кадрів, а також вагомий особистий внесок дисертантки в одержанні наукових результатів.

Авторка поставив перед собою серйозну мету: теоретичне обґрунтування, розробка та експериментальна перевірка ефективності методики інтегрованого навчання технічних дисциплін і фізики в ЗП(ПТ)О, вироблення ефективного методичного забезпечення процесу формування особистісних професійних якостей на основі оволодіння фізичними і технічними знаннями у процесі фахової підготовки. Поставлена мета послідовно реалізовується в дослідженні.

Дисертація має класичну структуру і складається з аннотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Згалом дисертаційна робота Дейнеки Олени Миколаївни є чітко структурованою та такою, що відповідає завданням і логіці педагогічного дослідження.

«ВСТУП» – у вступі дисертанткою сформульовано проблему дослідження, обґрунтовано її актуальність, визначено об'єкт, предмет і мету дослідження, відповідно до яких сформульовано основні завдання, описано методи, які застосовувались для досягнення поставленої у роботі мети, розкрито наукову новизну та практичне значення здобутих результатів.

Перший розділ – «ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ТА ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ» – включає аналіз психолого-педагогічної, методичної та спеціальної літератури, а також дисертаційних досліджень з проблем інтегрованого навчання, який дав змогу авторці відобразити основні аспекти інтегрованого навчання в ЗП(ПТ)О; визначити об'єктивні передумови впровадження інтеграції в освітній процес; науково обґрунтувати необхідність упровадження інтеграції фундаментальних і професійно-технічних знань в освітній процес ЗП(ПТ)О, як вимогу сучасного виробництва щодо підготовки майбутніх фахівців.

Дисертантка розглядає термінологічний апарат дослідження, зокрема визначає трактування ключових понять «інтеграція», «інтегроване навчання», «міжпредметні зв'язки», «навчально-пізнавальна діяльність» тощо.

Водночас обґрунтована доцільність використання різноманітних дидактичних підходів до інтеграції знань на основі філософського, загальнонаукового та логіко-психологічного аспектів єдності знань.

У другому розділі «МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ЗНАНЬ НА ОСНОВІ ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИХ ДИСЦИПЛІН І ФІЗИКИ У ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ» – авторкою досліджена та проаналізована система теоретико-методичних засад інтеграції навчальних дисциплін різних профілів навчання. На основі розглянутих теоретико-методичних засад інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в ЗП(ПТ)О обґрунтовано й розроблено структурно-функціональну модель інтеграції навчання технічних дисциплін та фізики в ЗП(ПТ)О. Обґрунтовано методичні особливості структурно-функціональної моделі інтеграції навчання технічних дисциплін та фізики в ЗП(ПТ)О, доведена ефективність розробленої моделі, результатом якої є підвищення рівня інтегрованості навчання технічних дисциплін і фізики в учнів, уміння застосовувати знання у практичній діяльності кваліфікованого робітника, що й дало змогу забезпечити реалізацію завдань дисертаційного дослідження.

У третьому розділі – «ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА МЕТОДИЧНИХ ЗАСАД ІНТЕГРАЦІЇ НАВЧАННЯ ТЕХНІЧНИМ ДИСЦИПЛІНАМ І ФІЗИКИ В ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ» – авторка розглядає вибір критеріїв оцінювання ефективності методики, проводить аналіз результатів педагогічного експерименту, робить опис його учасників та етапів проведення.

Дисертантка визначає метою педагогічного експерименту експериментально-дослідну перевірку ефективності розробленої методики формування знань на основі інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики у професійно-технічних навчальних закладах.

Для проведення контрольного етапу та перевірки ефективності авторської методики дисертанткою були обрані показники та методи (пропедевтичне тестування) діагностування рівня підготовки майбутніх кваліфікованих робітників з фізики та технічних дисциплін.

Одержані результати дозволили зробити висновок про достовірність розбіжностей характеристик експериментальної та контрольної груп. У контрольних групах показник рівня підготовки в майбутніх кваліфікованих фахівців за усіма напрямами підготовки виявляє позитивну динаміку.

Основні результати дослідження опубліковані у 25 наукових працях, з яких: 8 – у наукових фахових виданнях України; 2 – у виданнях, що внесені до міжнародних наукометричних баз даних, 9 – у збірниках тез доповідей, виголошених на науково-практичних заходах; 6 – в інших виданнях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Висновки, сформульовані автором наприкінці дисертаційної роботи, структуровано у повній відповідності до основних завдань дослідження та конкретного змісту дисертаційної роботи загалом.

Автореферат дисертації достатньо повно презентує зміст і структуру дисертаційної роботи.

Разом з тим, позитивно оцінюючи результати наукового дослідження Дейнеки О.М. ***хочемо звернути увагу на певні дискусійні моменти дослідження та висловити деякі зауваження:***

1. Так, у вступі (С. 21), зокрема, у п. 1 практичного значення дисертаційного дослідження автор стверджує, що нею «розроблено структурно-функціональну модель інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в учнів ЗП(ПТ)О для формування технічних та фізичних знань майбутніх робітників». Для нас є не зрозумілим, чому дисертантка у своїй роботі обмежується лише формуванням знань? Оскільки навіть бездоганне володіння знаннями не є показником рівня професійної підготовки кваліфікованого робітника. Володіючи на високому рівні теоретичним матеріалом, фахівець не завжди може себе реалізувати у реальних виробничих умовах. Це пов'язано, на нашу думку, з відсутністю у нього повноцінно сформованого рівня умінь, навиків, світогляду, переконань, професійної позиції. Саме ці якості необхідно формувати авторці в учнів ЗП(ПТ)О, а не лише обмежуючись знаннями, для їх повноцінного професійного становлення та конкурентоспроможності на ринку праці.

2. Так на сторінках 42, 61, 69, 152 автор стверджує, що «… під час професійної підготовки у закладах середньої освіти другого ступеня Німеччини існує багатоваріантність форм і методів навчання. Всі вони спрямовані на якісне засвоєння знань, умінь, і навичок учням ..». На нашу думку дані категорії (знання, вміння, навики) ставити в один ряд неможливо, адже відомо, що «знання» – категорія родова, тоді як «вміння» і «навички» – видові категорії. «Знання» – це результат духовної, інтелектуальної, моторної, емоційної діяльності людини, зафіксований в його свідомості, досвіді; «Вміння», «навички» – це рівні обізнаності, досвіду, компетентності, які можна виявити не інакше як через адекватну цим категоріям діяльність індивіда. «Знання» можуть набуватися тоді як «вміння» і «навички» формуються в активній діяльності

3. У параграфі 1, зокрема рис.1.2 (С. 51), рис. 1.3 (С. 57), на яких відповідно відображено «Структура дидактичних зв'язків у предметній системі навчання» та «Зміст і структура діяльності учителя та учня в дидактичній системі, побудованій на основі принципу міжпредметності» не чітко поданий зв'язок окремих компонентів. Незрозуміло, як саме співвідносяться між собою внутрішньопредметні, міжпредметні та комплексні зв'язки (рис.1.2)? Та як між собою пов'язані складові компоненти навчальної діяльності учителя (рис. 1.3)?).

4. Не погоджуємось з думкою автора, зазначеною на С. 61, 2-му абзаці, з приводу того, що «Освічена людина розуміє, пояснює закони, явища природи. Це визначає її фахову підготовку …». Оскільки від рівня розуміння законів, явищ природи залежить – рівень загального світогляду майбутнього кваліфікованого робітника, якого, в переважній більшості випадків, замало для провадження професійної діяльності певної галузі. За таких умов, професійна освіта була б, очевидно, не потрібна, а повної середньої освіти було б цілком достатньо для професійної діяльності робітника за фахом.

Загалом, детальне ознайомлення з дисертаційною роботою, авторефератом і публікаціями дозволяють зробити висновок про те, що за своїм фаховим спрямуванням, науковим і практичним значенням та оформленням дисертаційна робота Дейнеки Олени Миколаївни на тему «Методичні засади інтеграції навчання технічних дисциплін і фізики в професійно-технічних навчальних закладах» відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 року, а її авторка – Дейнека Олена Миколаївна заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика навчання (технічні дисципліни).

Офіційний опонент:
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри методики викладання фізики
та дисциплін технологічної освітньої галузі
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка **Р.М. Білик**

Міністерство освіти і науки Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка Ідентифікаційний код 02125616

Р.М. Білика
(прізвище)
Начальник відділу кадрів
І.І.Олійник
12.08.20